

Лісова Тетяна Вікторівна
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри земельного та
аграрного права
Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ

В умовах критичного стану земельних ресурсів в Україні надзвичайно гостро постає питання щодо належного рівня правового забезпечення відновлення земель.

Деградація земель та опустелювання є одними з найбільш серйозних викликів для сталого розвитку країни, які спричиняють істотні проблеми

екологічного і соціально-економічного характеру. За даними різних установ, площа деградованих і малопродуктивних земель становить від 10–12 до 14–15 млн га.

На сьогоднішній день налічується біля 16 видів деградації земель. Третина орних земель є еродованою, втрати органічних речовин складають біля 20–30%, істотно знижуються запаси поживних речовин, приблизно 40% орних ґрунтів у підорному шарі ущільнено, локально проявляється забруднення радіонуклідами, важкими металами, а також спостерігається підтоплення, заболочування та опустелювання земель [1, с. 18].

Доцільно зазначити, що сьогодні на державному рівні здійснюються спроби боротьби із негативними явищами у сфері земельних ресурсів. Так, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. №271-р було затверджено Національний план щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням [2]. Заходи з відновлення земель посідають провідне місце у зазначеному розпорядженні. Йдеться насамперед про низку заходів, спрямованих на відновлення деградованих, техногенно забруднених та малопродуктивних, зрошуваних земель, рекультивацію порушених земель тощо. Для координації діяльності з формування та реалізації державної політики з питань сталого використання та охорони земель, боротьби з деградацією земель та опустелюванням, пом'якшення наслідків посух створено Координаційну раду з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням [3].

Пріоритетами управління у сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності, відповідно до «Стратегії удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними» від 7 червня 2017 р. №413, визнано забезпечення здійснення заходів з охорони земель, збереження і відтворення родючості ґрунтів [4].

Проте, незважаючи на певні зусилля з боку державних інституцій, відбувається істотне погіршення якості земельних ресурсів протягом останніх років.

Сьогодні нарізла необхідність розробки та прийняття окремого Закону «Про відновлення земель», у якому доцільно передбачити особливості відновлення земель різних категорій. Слід зазначити, що у земельному законодавстві відсутнє визначення відновлення земель. Уявляється доцільним, вважати відновленням земель систему заходів, спрямованих на відновлення первісного якісного стану земель, втраченого через дію антропогенних або природних (стихійних) факторів, здатності виконання ними певних функцій, шляхом здійснення рекультивації порушених земель, консервації деградованих і малопродуктивних земель, меліорації земель.

Як мінімум, на часі – внесення змін до Земельного кодексу щодо закріплення визначення відновлення та його заходів. Крім того, у чинному законодавстві необхідно посилити відповідальність власників земельних ділянок за погіршення їх якісного стану. Доцільним буде й вдосконалення у чинному земельному законодавстві системи заходів стимулювання власників земельних ділянок та землекористувачів до раціонального використання земельних ділянок та своєчасного відновлення первісного якісного стану деградованих та порушених земель з урахуванням їх цільового призначення шляхом здійснення відповідних заходів (як-то: консервація, рекультивація тощо).

В умовах слабкого економічного стимулювання власників земельних ділянок та землекористувачів саме посилення штрафних санкцій є дієвим чинником забезпечення раціонального використання, охорони та відновлення земель.

Відновлення первісного якісного стану деградованих, порушених земель повинно бути законодавчо забезпеченим імперативом як для власників земельних ділянок, так і для землекористувачів.

Список використаних джерел:

1. Наукове забезпечення управління ґрунтовими ресурсами в контексті євроінтеграційних процесів: наук. доп. / А. С. Заришняк та ін.; Харків: Смуґаста типографія, 2016. 44 с.

2. Про затвердження Національного плану дій щодо боротьби з деградацією земель та опустелюванням: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 р. №2714-р. Урядовий кур'єр. 2016. 29 квітня. №82.

3. Про утворення Координаційної ради з питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням: постанова Кабінету Міністрів України від 18.01.2017 р. №20. Офіційний вісник України. 2017. №10. Ст. 304.

4. Деякі питання удосконалення управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності та розпорядження ними: постанова Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 р. №413. Офіційний вісник України. 2017. №51. Ст. 1569.